

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านการปกครอง หากการศึกษาประเทศใดมีการพัฒนาทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้า และการมองว่ามนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ เพราะคนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเรื่องอื่น ๆ ต่อไป (บุรชัย ศิริมหาสาคร, 2545, หน้า 3)

ด้วยความสำคัญดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 28 ว่าต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 16) ในขณะเดียวกันสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนา ค่านิยม จริยธรรม จัดหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ที่สะท้อน ค่านิยม จริยธรรม ปทัสสถานในสังคม การนำไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต ช่วยผู้เรียนให้ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ยอมรับและเข้าใจในความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน และรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 29)

ทั้งนี้หากทุกคนมีศักยภาพที่จะดูแลและพึ่งตนเอง และควรมีความรับผิดชอบต่อชีวิตและการดำรงชีวิตของตน ซึ่งทุกคนถือเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความสามารถที่จะเลี้ยงตนเองให้อยู่รอด อยู่ดีได้ ก็จะไม่เป็นภาระหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคมในที่สุด ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลไม่รับผิดชอบต่อสังคม หรือไม่มีความสามารถในการพึ่งตนเองแล้ว ก็จะเดือดร้อนถึงผู้อื่น และเป็นภาระและปัญหาของสังคม (ทิตนา แคมมณี และคนอื่นๆ, 2546, หน้า 3) ฉะนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นเป็นคุณลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่บุคคล เพราะการมีความ

รับผิดชอบของบุคคล จะมีผลทำให้เขารับผิดชอบต่อการทำงาน ต่อการเรียน ต่อตนเอง และต่อสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประดิษฐ์ อูปรมย์ (2544, หน้า 502) ที่ว่าคนที่มีความรับผิดชอบต่อสูงนั้นมักเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง มีลักษณะเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย และมีความประพฤติดี และตามที่เสนอของ จินตนา ชนวิบูลย์ชัย (2540, หน้า 81-82) ที่ว่าคนมีความรับผิดชอบต่อยอมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา เป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่องสรรเสริญ และเป็นคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ความรับผิดชอบต่อเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลปฏิบัติงานสอดคล้องกับกฎจริยธรรมและหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับจากผู้อื่น ไม่ทำให้เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม ทำให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุข เรียบร้อยแก่สังคม

ดังนั้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อจึงมีความสำคัญมาก กมลวิทย์ วันวิชัย (2545, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้าง ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อจะมีความเพียรพยายาม อดทน และตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อเกิดความก้าวหน้าต่อตนเองและสังคม ดังนั้น จึงควรปลูกฝังความรับผิดชอบต่อแก่นักเรียน ทั้งนี้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับ วรรีพร บำรุงผล (2548, หน้า 18) ที่กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้กับนักเรียน ทั้งนี้เพราะบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อจะมีความเพียรพยายาม อดทน และตั้งใจทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อเกิดความก้าวหน้าทั้งต่อตนเองและต่อสังคม นอกจากนี้ วีรศักดิ์ จันทะสงคราม (2549, หน้า 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ ความรับผิดชอบต่อว่า ความรับผิดชอบต่อเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อจะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยความสะดวก เพราะบุคคลแต่ละบุคคลย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ ที่จะต้องกระทำมากมาย ถ้าทุกคนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีแล้วก็จะยอมทำให้เกิดความสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ในประเทศที่ความเจริญทางเทคโนโลยีก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ววันนั้น ยิ่งต้องการบุคลากรที่มีความรับผิดชอบต่อสูงอย่างยิ่ง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และเสมือนหนึ่งว่าการพัฒนาด้านจิตใจหรือจริยธรรมไม่ได้ก้าวหน้าไปในสัดส่วนที่พอเหมาะกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านวัตถุ ทั้งๆ ที่การพัฒนาด้านจริยธรรมนั้นมีความจำเป็นไม่น้อยกว่าความเจริญทางวัตถุ จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น

ในปัจจุบัน ปัญหาสังคมไทยได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม

นอกจากนี้ปัญหาสังคมหลายด้านยังรุมล้อมคุกคามเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้หลงผิด และมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามตามโครงสร้างของสังคมไทยจางหายไป (กรมการศาสนา, 2550, หน้า 16) ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้หลายฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่าสังคมไทยเกิดการย่อหย่อนในการอบรมปมนิสัยให้เยาวชนของชาติให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 2) ในขณะที่เดียวกันเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก เด็กเล็กจำนวนมากติดเกมสื่อบันเทิงไม่สนใจในการเรียน ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ขาดความอดทนในการทำงาน ไม่มีวินัยในตนเอง ทำงานบ้านไม่เป็น (อวยพร เรื่องตระกูล, 2549, หน้า 39) และการขาดความรับผิดชอบต่อเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในสังคม หากคนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ของสังคมก็จะลดน้อยลง โดยเฉพาะเด็กที่เป็นเยาวชน ซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้าและเป็นทรัพยากรของชาติ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งการส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงวัยอายุประมาณ 6-12 ปีนั้น นับว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมและจำเป็นมาก เพราะทางด้านจิตวิทยาถือว่าวัยนี้เป็นวัยที่อยู่ในช่วงพัฒนาความรู้สึกและความรับผิดชอบในตนเองที่จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในดำรงชีวิตอย่างมั่นคงต่อไปในอนาคต (วนิดา ขาวมงคล เอกแสงศรี, 2546, หน้า 44)

การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ถือได้ว่าเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะทรัพยากรบุคคลเป็นทรัพย์สินที่ประเมินค่ามิได้ และต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในการจัดการศึกษานั้น หลักสูตรก็เป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดก็จะต้องขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็นโครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นโฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างใด(สุนีย์ ภูพันธ์, 2545, หน้า 16) ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นเสมือนหัวใจของการศึกษาที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เท่ากับเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงคนด้วย(นิคม ชมภูหลง, 2548, หน้า 94) การที่พยายามจะพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้คนให้ทันตามยุคสมัยนั้นๆ การปรับปรุงหลักสูตร เป็นสิ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องดำเนินการอยู่เสมอ มิใช่ว่าเมื่อได้กำหนดหลักสูตรขึ้นมาแล้วก็สามารถใช้หลักสูตรนั้นตลอดไปโดยไม่มีมีการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรเลย ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอยู่เสมอด้วยเหตุผลต่างๆ (ชูศรี สุวรรณโชติ, 2544, หน้า 37) ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จุดประสงค์ก็คือการให้ได้มาซึ่งหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคม

และประเทศชาติ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญทั้งด้านความรู้ความคิดสติปัญญา และสามารถรับผิดชอบตนเองและสังคมได้ (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546, หน้า 174)

ในยุคนี้อุปกรณ์ การฝึกอบรมและการประชุม กำลังตื่นตัวเป็นอันมาก อีกทั้งได้รับความสนใจ และกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ก็ตาม ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีโครงการฝึกอบรมสัมมนา สำหรับบุคลากรในระดับต่างๆ เกือบทุกระดับ ทุกแผนกทุกฝ่าย ในหน่วยงานต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มทั้งคุณภาพและประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก (ยงยุทธ เกษสาคร, 2545, หน้า 4) การฝึกอบรมนอกจากจะได้ประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคนิควิชาการ และซ้ำของชำนาญการให้กับหน่วยงาน รวมทั้งปัญหาของทัศนคติ และปัญหาอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ที่สามารถแก้ไขได้ด้วยการอบรม (จงกลณี ชุตินาเทวินทร์, 2544, หน้า 5) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การฝึกอบรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนี้ การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีหรือเทคนิคที่จำเป็นในการบริหารบุคลากร ช่วยให้บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน เฉพาะอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการที่คุ้มค่า ในการพัฒนาคนและพัฒนางาน สร้างขวัญและกำลังใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานร่วมกัน (อ้อม ประนอม, 2543, หน้า 5) และหลักสูตรของการฝึกอบรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยให้การฝึกอบรมประสบผลสำเร็จ หรือมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญในปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ จึงสนใจการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนครั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ และเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ในอนาคตต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายทั่วไปเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตร ผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตลอดทั้งเป็นการปลูกค่านิยมที่พึงามต่อความรับผิดชอบสำหรับเยาวชน

2. นักเรียนที่ผ่านการผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ มีความรับผิดชอบสูงขึ้น

3. นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ ได้มีโอกาสเข้ารับการผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ อันเป็นคุณธรรมที่ดีมีประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น

4. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนหรือผู้สนใจนำไปใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านอื่นๆ สำหรับนักเรียนชั้นอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาลพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี จำนวน 112 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาลพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับควรปรับปรุง จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่ขาดความรับผิดชอบตามความคิดเห็นของครูผู้สอน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรการผูกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 พฤติกรรมความรับผิดชอบ

3.2.2 เจตคติต่อความรับผิดชอบ

4. เนื้อหาในการอบรม ได้แก่ เหตุการณ์ปัจจุบันที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
5. ระยะเวลาในการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ทำการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมและด้านความรับผิดชอบต่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 โดยใช้ระยะเวลาทั้งหมด 7 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง และ 2 ชั่วโมง 30 นาที รวม 15 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบต่อ หมายถึง หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่กำหนดระยะเวลาฝึกอบรม 7 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง และ 2 ชั่วโมง 30 นาที รวม 15 ชั่วโมง ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรับผิดชอบต่อองค์ประกอบของหลักสูตรดังนี้ คือ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง ขอบข่ายของเนื้อหา เวลาในการอบรม กิจกรรมในการฝึกอบรม วิธีการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดผลประเมินผล

คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่เป็นลักษณะนิสัยที่พึงปรารถนาทางด้าน กาย วาจา และจิตใจ ที่แสดงออกทางด้านความประพฤติปฏิบัติด้วยความเอื้ออาทร ด้วยความมีน้ำใจ ความมีระเบียบ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมที่สังคมยอมรับ เป็นสิ่งที่ควรจะมีสำหรับทุกคน และไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนกับบุคคลอื่น ทำให้สังคมมีสุข

จริยธรรม หมายถึง แนวทางที่ควรประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกของบุคคลด้วยกาย วาจา และใจที่เรียบร้อยอย่างถูกต้องพึงปรารถนาด้วยเหตุและผล อันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ทางด้านสังคมในทางดำเนินชีวิตด้วยความสุข

พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกในการกระทำหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม มีความรอบคอบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ตลอดจนความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ได้แก่ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การปฏิบัติตนให้ตนเองเกิดความสุข โดยพฤติกรรมในการปฏิบัติตนดังนี้

1.1 รักษาสุขภาพอนามัยของตนให้สมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ เช่น รู้จักบริโภคอาหารครบ 5 หมู่ ดูแลรักษาความสะอาดเสื้อผ้า

1.2 พัฒนาสติปัญญาของตนไปในแนวทางที่ดี เช่น ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลา ปรับปรุงการกระทำของตน

1.3 การนำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจให้ตั้งงามอยู่เสมอ เช่น มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน มีระเบียบวินัย มีความเสียสละ

2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม หมายถึง ประพฤติปฏิบัติตน สามารถทำงานและอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนดังนี้

2.1 มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น การช่วยเหลืองานบ้าน เคารพ และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง

2.2 มีความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ครู อาจารย์ เช่น เคารพ เชื่อฟังครู ช่วยเหลืองานของโรงเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2.3 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน เช่น ไม่เอาเปรียบเพื่อน รักและจริงใจต่อเพื่อน
นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนเทศบาลพระพุทธบาท อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ที่ครูประเมินพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบแล้ว ว่าอยู่ในระดับควรปรับปรุง

เจตคติต่อความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น หรือการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อความรับผิดชอบตนเองและผู้อื่น หลังจากได้ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งอาจแสดงออกมาในลักษณะทางบวกหรือลบ โดยที่ได้จากการตอบแบบวัดเจตคติต่อความรับผิดชอบของนักเรียน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ อันได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร นักจิตวิทยา ศิษยานุศิษย์ ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญด้านคุณธรรม

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ข้อมูลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

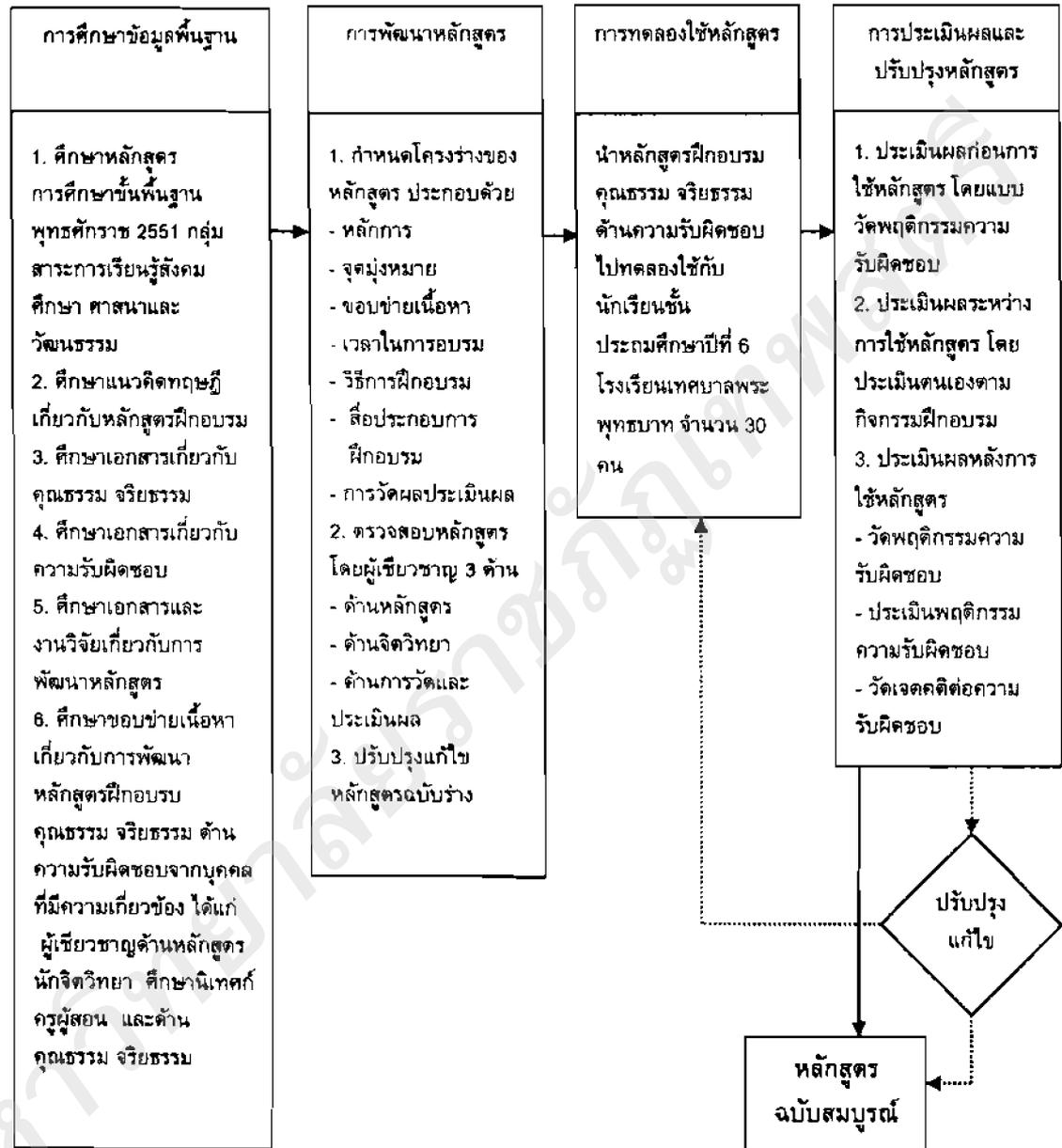
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร ซึ่งมีแนวคิดทฤษฎีจากนักการศึกษาและหน่วยงานได้เสนอกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายประการ ดังนี้ สุนีย์

ภู่พันธ์ (2546, หน้า 162-165) ได้นำเสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W.Tyler) ไว้ดังนี้ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 2) การเลือกและจัดประสบการณ์ 3) การประเมินผล ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรของทาบมา (Taba,1962) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรควรมี 7 ขั้นตอน คือ 1)การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและของสังคม 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหาสาระ 4) การจัดรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) การจัดประสบการณ์เรียน 6) การเลือกประสบการณ์เรียน 7) การประเมินผลเพื่อตรวจสอบคู่มือและประสบการณ์เรียนที่จัดไว้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ รวมทั้งวิธีการประเมินผล การพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ กล่าวไว้มี 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต 2) การออกแบบหลักสูตร 3)การใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลหลักสูตร ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของ กาญจนา คุณารักษ์ (2544,หน้า 320) ได้เสนอแนวทางการพัฒนา หลักสูตรไว้ว่า ควรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดความมุ่งหมาย 2) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลหลักสูตร และ สุนีย์ ภู่พันธ์ (2546,หน้า 174) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร 2) การจัดเนื้อหาหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผลหลักสูตร 5) การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์(2549,หน้า 9)และพระมหาประนอม ทองไพบุลย์ (2549, บทคัดย่อ) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรเป็น 4ขั้นตอน คือ 1)การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษาและผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวมาสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ 1) การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากรูปแบบดังกล่าวจึงทำให้มีกรอบแนวคิดในการทำการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม